

Informationsmöte 18 september 2024 Mantorp angående översvämningarna i juli och augusti 2024

Lokal: Vifolkaskolans matsal, kl 19:00

Deltagare Mjölby kommun:

Bjarne Sjögren Ordförande Samhällsbyggnadsnämnden, Maritha Hörsing VA/Avfalls-chef, Magnus Johansson Driftchef VA-nät, Jimmy Johnsson VA-ingenjör, Nicklas Ericsson VA-ingenjör, Jessica Johansson VA-utredare, Sofia Kronkvist VA-strateg, Håkan Sylan Exploateringsingenjör

Bjarne Sjögren hälsade välkommen till informationsmötet. Maritha Hörsing presenterade dagordningen och att syftet med mötet är informationsutbyte samt presenterade övriga deltagare från Mjölby kommun.

Information om nedanstående punkter delgavs på mötet, se även presentationen från mötet.

Vad hände

Vid regnen 14 och 17 juli samt 4 aug drabbades Stovägen, Ubbarpvägen, Dragvägen, Riddarängsvägen, Smedjevägen, Slättervägen, Mellanvägen, Övervägen samt Skänninge och Mjölby av översvämningar av olika karaktär. En del drabbades av källaröversvämning och en del drabbades av marköversvämning.

Östra Olofstorp – marköversvämning,

Ubbarpvägen- källaröversvämning i spillvattennätet på grund av regnvatten i spillvattennätet

Varför

Nederbörd och avrinningsområde

Årsmedelnederbörden för Mantorp de senaste åren är cirka 450-550 millimeter.

Första halvåret 2024 föll mycket nederbörd och t o m juli föll 393 millimeter och under perioden juni-4 aug föll 295 millimeter av dessa. Det kom mycket regn på kort tid.

Storleken på avrinningsområdet är drygt 300 hektar vara cirka en tredjedel utgörs av bebyggelse och cirka en sjättedel är hårdgjort (exempelvis asfalt och tak), övrig mark är odlad eller naturmark.

Vid nederbördstillfällena i juli och 4 augusti har inte regnet kunnat infiltreras i marken på grund av den var mättad och vattnet har runnit av från ytan även från natur- och odlingsmark.

Det har stått vatten på naturmarken under stor del av sommaren och det har runnit från skogen och vidare.

Området är flackt och utloppet från området är dikningsföretaget i Platsvägens förlängning, ut mot åkern. Ledningen är relativt klen och flera fördröjningar finns idag inom området för att inte belasta den så hårt. Fördröjningarna utgörs av både dammar och underjordiska magasin.

Rydjabäckens kulvertering bidrog till att strypa vattenflödena från uppströmsliggande områden.

Det går inte att bygga ledningar för alla scenarier. VA-branschen följer Svenskt vattens riktlinjer för vilka regnmängder som ska hanteras i ledning. Regnmängder utöver detta tillåts rinna på ytan.

I det pågående detaljplanearbetet gällande Fall görs detaljerade utredningar för att hantera avledningen av vatten från området.

Detaljplaner östra Olofstorp med flera områden

Lagar styr verksamheten och ansvar. Myndigheter tar fram riktlinjer och allmänna råd som ska följas. I planbestämmelserna anges villkor för att bygga inom detaljplaneområdet.

Kommunen ska planlägga mark som är lämplig för det. Detaljplanen ska säkerställa att det är möjligt att bygga i området och detta säkerställs genom olika utredningar, ofta med stöd av konsulter.

Förändringar i klimatet gör att det kommer kraftigare regn blandat med torrare perioder. 2016 kom nya och tydliga direktiv på att planläggning ska ske så att bebyggelse inte skadas vid skyfall. Flera planer är framtagna före 2016, men planen för södra delen av Läringsvägen i Olofstorp antogs i januari 2016.

Målsättningen i detaljplaneringen är att skyfall inte ska påverka bebyggelsen men att vattnet måste kunna ta plats på ytan, t ex genom att vägar översvämmas. Höjsättningen ska planeras så att byggnader och dräneringar ligger högre än omgivande mark.

I arbetet med varje detaljplan har man tittat på lösningar för att fördröja regnvatten för att inte öka belastningen från avrinningsområdet till dikningsföretagets ledning.

Området i Olofstorp är ett låglänt område med höga grundvattennivåer, en plan som delades i två planer/etapper. I etapp två uppmärksammades inte att det är en lågpunkt inom området och därmed att det är ett instängt område. Det finns brister i utredningarna i detaljplanearbetet med Olofstorp, där 300- och 800-ledning österut från området går ihop i en 600-ledning, vilket visat sig otillräckligt.

I detaljplanen anges upplysning för hur grundläggning ska utföras i området samt att dränering ska anläggas ovan marknivån vid anslutningspunkten för VA.

Dikningsföretag: alla markägare inom ett avrinningsområde har gått samman för att leda bort vatten för att öka andelen odlingsmark. Detta är registrerat med en vattendom och reglerat baserat på markandel.

Vad har gjorts

Backventiler har installerats, och kommer att kompletteras där så är möjligt, på bräddavlopp från spillvattenledningar där dagvatten har kunnat gå bakvägen till spillvattensystemet.

Justering av larmnivåer vid Fall-pumpstation för reglering vid höga nivåer och flöden. Vid höga flöden finns det möjlighet att använda två utgående ledningar från Fall-pumpstation. Vid låga flöden blir det för låga hastigheter i ledningen och på grund av detta används bara en ledning vid normala driftförhållanden. Justering av regleringen gjordes efter regnet den 17 juli.

Dammen i Olofstorp har utökats och vall vid dagvattendiket bakom Stovägen har anlagts.

Vid Stovägens pumpstation har två pumpar installerats provisoriskt som vid behov ska pumpa delar av dagvattnet till dammen vid Fikratsson.

Förutom ovan har akuta åtgärder i områdena genomförts samt utredningar påbörjats.

Vad är planen framåt

Att hitta åtgärder som löser problemen. Problemen i Ubbarpsvägen hänger ihop med problemen i Olofstorp. Under hösten kommer det att genomföras utredningar och beräkningar med modeller för ledningsnät och avrinning.

Lågpunkter i området behöver flyttas och det tittas på möjliga alternativ, som sedan måste utredas för att säkerställa att det inte ställer till problem i andra områden.

Inplanerad träff med markägare Trojenborg.

Nytt bräddavlopp för Ubbarpsvägen med flera gator under Tollstadvägen utreds, det krävs korsningstillstånd under Tollstadvägen från Trafikverket.

Tidsplan

För Olofstorp ska utredningar genomföras under höst och vinter för framtagning av åtgärdsförslag. Genomförbara åtgärder planeras att utföras innan sommaren -25.

För Ubbarp pågår interna utredningar och åtgärder planeras att utföras snarast möjligt.

Nytt informationsmöte under våren 2025.

Följande frågor och synpunkter togs emot och besvarades på mötet eller besvarades vid sammanställning av anteckningarna:

Vad beror mättnaden i marken på? Beror den på nederbörden?

- Under sommaren har man under en längre period kunnat iaktta att vatten har stått på fält och att vattendrag har svämmat över på ett sätt som inte är vanligt. Alla magasin verkar ha varit fulla.

Området mitt emot förskolan i Rydja, hur påverkar det att mark som kan infiltrera hårdgörs? Försämrar inte det situationen? Har borttagningen av skog vid nya området i Rydja påverkat och ökat översvämningen i Östra Olofstorp.

- Det nya området i Rydja bestod tidigare av ungefär hälften skog och hälften åkermark. Vid exploatering av nya områden påskyndas ofta avrinningen jämfört med tidigare. Denna påverkan hanteras särskilt när man dimensionerar dagvattensystem för att inte överbelasta det system som man avser att ansluta till. Nästan uteslutande hanteras "flödeskillnaden" med hjälp av olika fördröjningsåtgärder, exempelvis åtgärder inom fastigheter eller med fördröjningsmagasin.

Översvämning på Läringsvägen kom direkt efter att man byggt området i Rydja (LSS boendet), har inte det försämrats?

- Det kan till viss del indirekt ha påverkat. Det är dock också möjligt att det ändå hade inträffat. Motionsspåret kan också ha påverkat. Vid det här tillfället rann det mycket vatten från naturmark.

Rydjadammen rann över på natten. Olofstorpsdammen svämmade över.

- Om Rydjadammen svämmade över är det ett tecken på att den fungerar som den är tänkt. Vid skyfall är den konstruerad för att svämma över till skogen åt sydost. Det är dock oklart om det svämmade till skogen eller till Rydjabäcken. Olofstorpsdammen hade troligtvis otillräcklig kapacitet. Den är nu utökad.

28 augusti 2022 var inte scenariet det samma. Då rann det över kanten på Olofstorpsdammen. 2024 trycktes vattnet upp i dagvattenbrunnarna innan det rann över kanten på dammen. Har det gjorts något efter det som kan ha påverkat? Kommentar från mötesdeltagare att bräddavlopp installerats på dammen.

- Det har inte utförts några dagvattenförstärkande åtgärder kring Läringsvägen och Stovägen sedan 2022. Stodiket utmed åkern byggdes om 2023 med syftet att kunna underhållas bättre.

Fall ska exploateras. Många mötesdeltagare hade frågor om exploateringen av Fall, t ex tillrinning till pumpstationen. Vatten från Fall forsade över vägen. Vilka kontroller görs?

- Det befintliga dagvattennätet i Fall är utformat så att det stryper flödet innan det leds genom Bäck-området och korsar Tollstadvägen. Detta är fördelaktigt för nedströms bebyggelse, men det kommer att krävas ytterligare fördröjningsåtgärder lokalt inom planområdet. Utredningar för skyfall och dimensionering pågår i samband med planarbetet för Fall C och det uttalade målet är att exploateringen inte ska försämra nedströms.

Ledningen med dimension 400 millimeter som kommit fram vid grävning i Olofstorpsdammen, är proppad i änden. Om den öppnas borde skogen kunna dräneras ut.

- Oklart vilken ledning som avses. Detta är något som kommunen behöver kolla upp.

Hur har det kunnat tillåtas att det har byggts med en grundläggning som inte är i linje med planen?

- Inom området har flertalet hus byggts med kantförstyvad platta på mark i linje med geotekniskt utlåtande i planen, men där finns även några byggnader med isolergrund (så kallad kryp- eller torpargrund). Det gäller Fölet 1, Fölet 4 och Fölet 7. Byggnadsinspektören har följt upp dessa tre och noterar för samtliga tre: "Inget som avviker från normal hantering/bedömning. Höjdsättning tas upp i protokoll."
- De 11 egenskapskrav som tas upp vid bygginspektion är 1) bärförmåga, stadga och beständighet, 2) säkerhet i händelse av brand, 3) skydd med hänsyn till hygien, hälsa och miljön, 4) säkerhet vid användning, 5) skydd mot buller, 6) energihushållning och värmeisolering, 7) lämplighet för det avsedda ändamålet, 8) tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, 9) hushållning med vatten och

avfall, 10) bredbandsanslutning, och 11) laddning av elfordon. Under ärendets gång ska minst ett arbetsplatsbesök utföras och dokumenteras.

- Ansvaret för byggnation i helhet, i dessa fall med villor, ligger till största delen på byggherren men då byggherren anses vara lekmän ligger stort ansvar både på kontrollansvarige och professionella entreprenörer. Kommunen anger inget lämpligt grundläggningsätt utan det är upp till byggherren att visa att föreslagen grund är lämplig, här kommer den kontrollansvarige och entreprenörernas kunskap in.
- Kommunens bygglovhandläggare prövar i skede 1 lämplighet utifrån gällande plan och kommunens byggnadsinspektör prövar tekniska delar i skede 2, där det ges råd, upplysningar om och förklaringar av de regler som en byggherre ska följa. Byggnadsinspektören kallar till tekniskt samråd. Inför samrådet begär stadsbyggnadskontoret in önskvärda handlingar för just det specifika ärendet.

Hur kontrollerar kommunen det arbete som entreprenören gör vid utbyggnad av ett område? Ex spolbrunn var asfalterad.

- Slutbesiktning sker i regel när det första lagret grov-asfalt är lagt (sk AG-beläggning). Då kontrolleras inmätningssuppgifterna och man lyfter på brunnsluck för att inspektera brunnarna invändigt. Efter ett par år när områdets byggnader är på plats och det mesta av det tunga arbetet på tomterna är utfört läggs den slutliga beläggningen, sk toppbeläggning/slitlager. Det sker då utan kontrollant för VA (ska ju inte behövas) och i det skedet kan det tyvärr hända att enstaka brunnsluck blir överasfalterade. VA har ingen rådighet över om brunnar blir överasfalterade i efterhand.

Mötesdeltagare berättar att i kontakt med personal på plats fått information om att vattnet till hans fastighet var indraget på baksidan av huset men fastighetsägaren hade bild på att vattnet var indraget på framsidan. Hur kan kommunen inte ha koll?

- Kommunen har all ledningsinformation, digitalt.

Fråga om vad dikningsföretaget är?

- Det är dräneringssystem som anlagts med avsikten att öka produktiviteten för brukad mark. Utbyggnad utförs vanligtvis i bolagsform där andelsägarna delar på ansvaret. Dikningsföretagen har rättslig förankring via förrättning som godkänts av statlig myndighet eller domstol. Dikningsföretagens ledningssystem är oftast dimensionerade för dränerande funktion till skillnad från ledningssystem i urban miljö som dimensioneras för flödestoppar vid givna nederbördssituationer. Därav ska alltid hänsyn tas till förutsättningarna när avvattning av urban miljö sker via ledningar som ingår i dikningsföretag.

Kommer lösningen med pumpar upp till dammen vid Fikratsson att permanentas?

- Nej, det är en tillfällig lösning.

Hur kan regnvatten komma in i avloppsledningen, var är knutpunkterna för detta?

- Dels kan det vara tak och ytor som är direkt kopplade på avloppet, det kan även vara överläckage mellan ledningssystemen och inläckage av markvatten. Många bidrag och det pågår en jakt för att hitta orsakerna.

Ubbarp svägen – stor oro om man kan åka iväg 2-3 dagar beroende på väderleken. Mjölby ska vara tryggt att bo i. Vad kan kommunen åtgärda på kort sikt? Olofstorpsområdet- Vad gör ni om det uppstår en liknande situation innan det finns mer långsiktiga lösningar?

- Utredning pågår och åtgärder planeras att genomföras så snart som möjligt. Kommunens beredskap har provisoriska pumpar och sugfordon kan kallas in. Fall pumpstation utnyttjar full kapacitet.

Andra dagen efter första regnet var det en slambil på Ubbarp svägen som pumpade vatten, avloppet var fullt, dagvattnet tomt. Hur kan det vara så?

- Troligt scenario var att inflödet från spillvattenledningen från Olofstorpsområdet varit så stort på grund av de marköversvämningar som pågick där. Detta ledde till att spillvattenflödet från Ubbarp området inte orkade trycka in i pumpstationen utan vattnet ställde sig "på kö" med följd av att det stod vatten i spillvattenledningen. Sannolikt fylldes det också på med viss mängd dag- och dränvatten från uppströms områden, även dagen efter regnet.

Följd fråga- det har varit mycket aktivitet vid pumpstationen i Ubbarp. Har stationen fungerat som den ska?

- Driftorganisationen har veckovis tillsyn av pumpstationen och det har genomförts renovering av ledningar mot Fall.

Gjordes några åtgärder i Ubbarp efter översvämningen 2022?

- Efter 2022 gjordes justeringar på bräddavlopp i Fall pumpstation samt uppmaning till felanslutna fastighetsägare att koppla bort dag- och dräneringsvatten från spillvattenledning.

Synpunkt – om bräddavloppet under Tollstadsvägen utförs kommer bräddvattnet att hamna i Olofstorp. Kommentar att vid bräddning vid tillfällena som detta är den större delen vatten som kommer regnvatten. Synpunkt- det stämmer inte.

- Delvis fel uttryckt på mötet. Det nämndes att bräddvatten i princip är regnvatten, med tanke på att vi kan se att spillvattnet späds ut upp till 20 gånger när det regnar. Det är dock inte fritt från spillvatten som kanske råkade bli uppfattningen. Vid de inträffade källaröversvämningarna är det spillvatten som trycker upp.

Gör vällen någon nytta? När nivån stiger kommer det väl ändå rinna över in på tomterna?

- Till viss del kan den hjälpa. Vällen har tillkommit efter önskemål från några fastighetsägare på Stovägen och är en tillfällig åtgärd. Troligtvis gör vällen inte någon större skillnad eftersom vattennivån i diket ändå ökar trycket tillbaka i självfallsystemet och dagvattnet stiger i brunnar uppströms.

Varför minskades dammen en gång tiden?

- Tyvärr kan ingen närvarande på mötet svara på det. Det finns ingen dokumentation som förklarar varför åtgärden utfördes men anledningen sägs vara synpunkter från närboende att dammen var dåligt skött samt farlig för barn.

Vad händer om ni inte kommer överens med markägare för att flytta lågpunkt?

- Det finns flera vägar att gå men målsättningen är att komma överens.

Synpunkt: Det måste lösas, husen går inte att sälja.

Har man tittat på om dagvattnet från Fall kan gå mot Sya?

- Det går inte eftersom vattnet följer markytan och dess lutning. Vattnet måste ges plats och planering måste göras i vattnets väg. Det krävs enorma pumpar för att pumpa åt annat håll. Dagvatten bör undvikas att pumpas.

Dragvägen, drabbades 1981 av översvämning pga snösmältning. Kommunen grävde ett öppen dike söder om tomterna till en damm vid Fall-pumpstation pga fastighetsägaren stämde kommunen. Diket ska enligt förrättning rensas var tionde år eller oftare vid behov. Diket byggdes 1982-1983 och har rensats en gång efter det? Diket är igenvuxet och trots påstötningar har det inte rensats. Enligt uppgift vid förfrågan har svaret varit att kommunen inte har några handlingar. Hur kan det vara så?

- Nämnt dike är en dikesförrättning (DF Hag-Ubbarp 1984) som kommunen äger och har driftansvar för och som tillkom med anledning av översvämningarna 1981. Det är dock oklart varför driften hamnat i skymundan.
- Dokumentation finns.

Mötesdeltagare har vid fråga för flertalet år sedan fått besked om att Fall-pumpstation inte klarade mer än ytterligare fyra hushåll. Finns det med i planerna utbyggnad av Fall PST och ledning till Spångsholm.

- Det finns utrymme att ansluta fler fastigheter då pumpstationen har förstärkts genom åren.

Information från mötesdeltagare att arbetet stoppades vid omläggning av ledningar på Dragvägen på grund av en täckdikesledning från Tollstad.

Vad är gängse när man i ett detaljplanearbete har uppmärksammat att det är ett instängt område? Planerar man för att åtgärda det eller hitta en annan plats?

- Det första är att bedöma om området är lämpligt men om det är identifierat som instängt bedöma om det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt att exploatera området.

Frågor i storgrupp:

Hur fördröjer Rydjabäcken?

- Den har en viss fördröjande funktion idag men en tillfällig fördämning gjordes vid ett tillfälle under sommarens händelse. Beräkning måste göras för att se om en strypning/överfall kan ge negativa effekter på annan plats. Rydjabäcken är en naturlig vattenväg och är delvis kulverterad, bland annat utmed Travtränavägen som kan anses ha fördröjande effekt. Utöver denna så finns några mindre fördröjande åtgärder.

Flera hushåll i Ubbarpsområdet funderar på sätta in backventil men då flyttas problemet? Tycker kommunen att det är en onödig investering att sätta in en backventil?

- Ja, sedan när bräddledning finns. så kan den anses onödig, men kan givetvis fungera som en säkerhetsåtgärd för den specifika fastigheten. Förutsättning också att inget ovidkommande vatten inne på fastigheten på vara påkopplat innan backventil, då risk att man "dränker sig själv" med regn eller dränvatten. Problemet kan dock uppstå hos någon annan i området som inte har backventil.

Synpunkt från mötesdeltagare angående att korsningstillstånd krävs av trafikverket-anläggning av bräddledning bör kunna gå som akut åtgärd mer skyndsamt.

Görs det någon åtgärd på Fall pumpstation för att den ska klara allt vatten?

- Utredning med beräkning och modell ska visa på vilka åtgärder som krävs i hela systemet med simulering av olika scenarion för att inte riskera att problemet bara flyttas.

Gjordes inte någon flödessimulering för två år sedan efter översvämningen på Ubbarpsvägen?

- Nej, då gjordes det bara lokala åtgärder i Ubbarp. Därför tas nu ett helhetsgrepp.

Tar kommunen ansvaret?

- Kommunen kan inte i dagsläget ta på sig något ansvar. Kommunen har ett ansvar för planläggningen, sedan går juridiken in och bedömning måste göras för varje fall utifrån bygglov, kontrollplan osv. Fastighetsägarens försäkringsbolag får regressa mot kommunen, varje enskild fastighet för sig.

När kan kommunen svara på ansvarsfrågan?

- Det beror på vad utredningarna visar och hur lång tid det tar.

Kommer fastighetsägarna att få uppdatering om vad som händer?

- Uppdatering kommer att ske löpande på hemsidan. Till våren kallar vi till nytt informationstillfälle.

Vad gäller för ansvar och ersättning för drabbade på Ubbarpsvägen?

- Generellt besked kan inte ges men varje fall tittas på.

Hur stor är sannolikheten att Trojenborgs ägare är villig att sälja mark?

- Går inte att svara på.

Vad kan fastighetsägarna göra själva?

- Fastigheter med källare kan installera backventiler. Köpa in en pump, vara proaktiv. Fler råd finns på kommunens samt MSBs hemsidor.

[Översvämning | Mjölby kommun \(mjolby.se\)](#)

[Förbered dig för översvämning \(msb.se\)](#)

Vid första tillfället 14 juli tog det tid innan någon kom till Östra Olofstorp.

- Prioritering var tvungen att göras eftersom det även svämmade över i källare på Ubbarp svägen. Kommunen var snabbare på plats på Ubbarp svägen denna gång jämfört med 2022. Inom kommunen är det ett erfarenhetsåterföringsmöte på fredag 20/9.

Information från mötesdeltagare: Parkdammen vid Ubbarp svägen svämmade över vilket ledde till att en friggebod fick in vatten.

Anteckningarna är sammanställda av

Sofia Kronkvist,

samt justerade och kompletterade av övriga kommunrepresentanter vid informationsmötet